

تحلیل سیاسی هفته (۲۲) تغییرات در کادر دیپلماتیک مصر و تأثیرات منطقه‌ای آن

نام دفتر: مطالعات سیاسی

شماره مسلسل: ۲۶۰۱۰۸۵۹

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۴/۴

اعلام انتصاب وزیر امور خارجه جدید مصر که خود مستلزم جابجایی دیپلماتیک عمده‌ای در این کشور و اتحادیه عرب می‌باشد، دارای ابعاد و پیامدهای مهمی است. محمد العرابی که از سوی نخست‌وزیر دولت موقت مصر به‌عنوان وزیر امور خارجه این کشور به‌جای نبیل العربی معرفی شده است، یک دیپلمات کهنه‌کار مصری است که سابقه دیپلماتیک عمده‌ای دارد. در این جابجایی، عمرو موسی که هنوز دوران دبیرکلی‌اش بر اتحادیه عرب پایان نیافته است جای خود را به نبیل العربی می‌دهد که در جلسه فوق‌العاده ۱۵ ماه می گذشته وزرای خارجه اتحادیه عرب به مدت پنج سال به این سمت انتخاب شد؛ جای العربی را هم العرابی خواهد گرفت.

محمد العرابی کیست؟

وزیر امور خارجه جدید مصر سابقه ۳۵ سال فعالیت‌های دیپلماتیک را در کارنامه خود دارد و در واقع باید او را جانشین وزیران خارجه معروفی چون پطرس غالی و عصمت عبدالمجید و عمرو موسی دانست. وی در دوره پس از انقلاب مصر عضو دولت انتقالی عصام شرف بوده و در وزارت خارجه مصر تحت مدیریت نبیل العربی معاون اقتصادی این وزارتخانه بوده است.

محمد العرابی متولد ۲۶ ژانویه ۱۹۵۱ در قاهره است که در سال ۱۹۷۵ موفق به دریافت مدرک کارشناسی تجارت و بازرگانی از دانشگاه قاهره شد و دارای یک فرزند دختر است. فعالیت‌های دیپلماتیک خود را به‌عنوان کاردار دوم سفارت مصر در کویت و سپس با سمت کاردار اول در سفارت مصر در لندن آغاز کرد. وی طی سال‌های ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۳ مشاور سفارت مصر در واشنگتن بود و پس از آن سمت مدیر دفتر عمرو موسی که در آن هنگام پست وزیر خارجه مصر را در اختیار داشت، کسب کرد و در طول سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۸ با عنوان سفیر مصر در برلین در آلمان خدمت می‌کرد. وی همچنین نفر دوم سفارت مصر در سرزمین‌های اشغالی بوده است.

پس از آن العرابی به سمت معاون وزیر خارجه در امور روابط اقتصادی و همکاری بین‌المللی منصوب شد و طی برگزاری اجلاس اقتصادی سران عرب در ژانویه ۲۰۱۱ پست هماهنگ‌کننده اجلاس را برعهده داشت.

العرابی به نیابت از مصر در نشست دوره‌ای هشت کشور در حال توسعه اسلامی به نام «دی ۸» که در کوالالامپور پایتخت مالزی در نوامبر گذشته برگزار شد و همچنین نشست‌های شورای اجرایی سازمان در ۲۰ و ۳۱ اکتبر گذشته حضور داشت.

العرابی دبیر اجرایی دومین اجلاس اقتصادی سران عرب بود که مصر در شرم‌الشیخ میزبان آن به‌شمار می‌آمد و نقشی ملموس و عینی در برگزاری موفق این اجلاس داشت.

وی از جمله شخصیت‌های سرشناس وزارت خارجه و بیرون آن است و به اعتقاد کارشناسان و صاحب‌نظران مصری از آنجا که دارای تخصص و بینش اقتصادی است، توانایی احراز پست‌های وزارتی در امور اقتصادی را نیز دارد.

تفکرات العرابی

محمد العرابی پس از انتخاب به‌عنوان وزیر امور خارجه مصر، در مصاحبه‌ای تلویزیونی به تشریح سیاست‌های خود در پست وزارت خارجه مصر پرداخت. وی تداوم سیاست‌های نبیل العربی و همراه شدن به خواست و آرزوهای مردم را به‌عنوان مهمترین هدف خود اعلام کرد. العرابی اما در بعد منطقه‌ای و بین‌المللی نیز تکلیفی را که نخست‌وزیر دولت موقت برعهده وی گذاشته است را یکی دیگر از اولویت‌های خود برمی‌شمرد و می‌گوید: توسعه روابط با کشورهای آفریقایی و عربی در اولویت است و روابط اروپا و آمریکا به‌عنوان شرکای اساسی مصر نیز جای خود را دارد.

العرابی در مورد یکی از مهمترین مسئله حیاتی مصر که همان آب نیل و میزان ورودی آن به این کشور است، آن را نه تنها محور اساسی دیپلماسی کشورش بلکه آن را دارای اهمیتی استراتژیک ارزیابی می‌کند.

با توجه به سابقه فعالیت العرابی در سفارتخانه‌های واشنگتن و تل‌آویو و همچنین جهت‌گیری کلان وی در حوزه اقتصادی می‌توان انتظار داشت که اولویت‌های خارجی وی را در پست وزیر خارجه، مسائل اقتصادی و تلاش جدید برای تقویت همکاری‌های اقتصادی با دیگر قدرت‌های اقتصادی جهانی و منطقه‌ای تشکیل می‌دهد. این امر با توجه به تأکید آمریکا و اسرائیل مبنی بر نقش اقتصاد در بروز انقلاب‌های منطقه معنادار می‌شود. لذا انتظار می‌رود که

علیرغم وقوع انقلاب مثال‌زدنی در مصر، جهت‌گیری جدید وزارت خارجه به سمت رویکرد غیرانقلابی و غیرایدئولوژیک است و تلاش می‌شود که وزارت خارجه جدید مصر بیش از آنکه تعریف‌کننده شرایط جدید مصر در اوضاع متحول سیاسی منطقه باشد بیشتر ماهیت اقتصادی پیدا کند. این امر در راستای منافع آمریکا و اسرائیل است.

هرچند به نظر می‌رسد با توجه به تجربه دیپلماتیک العربی در سرزمین‌های اشغالی و واشنگتن وی رفتاری خاص در مورد آمریکا و رژیم صهیونیستی داشته باشد؛ اما باید توجه داشت که نگاه اقتصادی او بر نگاه سیاسی‌اش غلبه دارد. نمونه این مسئله را هم می‌توان در مصاحبه چندی پیش وی با روزنامه مصری روزالیوسف دید. العربی در این مصاحبه نکات مهمی را مورد اشاره قرار می‌دهد که می‌توان از آن به‌عنوان الگوی رفتاری وی به‌عنوان وزیر امور خارجه جدید مصر یاد کرد.

وی درباره کمک‌های اقتصادی آمریکا که باراک اوباما رئیس‌جمهور آمریکا اخیراً قول آن را به مصر داد و همچنین سرمایه‌گذاری ۴ میلیارد دلاری عربستان در این کشور معتقد است، از آنجا که اقتصاد مصر نیاز به خیزش مجدد و تحول و پیشرفت دارد، بنابراین باید از سرمایه‌گذاری‌های خارجی در کشور استقبال کرد، چون پیشرفت اقتصادی کمک بسیاری به تثبیت و استقرار اوضاع در مصر می‌کند.

العربی در مورد مصر جدید و جایگاه منطقه‌ای آن نیز می‌گوید: منطقه آماده پذیرش و حمایت از مصر جدید است که حمایت اقتصادی عربستان سعودی و سفر موفق عصام شرف به کشورهای عرب حوزه خلیج فارس بیانگر حمایت کشورهای عربی است. قطر از انقلاب مصر است. وی در پاسخ به این سؤال که عملکرد نبیل العربی طی دوران کوتاه احراز پست وزیری خارجه را چگونه ارزیابی می‌کند، از خود به‌عنوان شاگرد نبیل العربی یاد کرد و گفت: هیچ شاگردی اجازه ندارد، عملکرد استاد خود را ارزیابی کند، ایشان مرد بزرگی نه تنها در مصر و جهان عرب بلکه در عرصه بین‌المللی است و زمانی سکان هدایت سیاست خارجی مصر را به‌دست گرفت که هم مصر و هم جهان عرب مرحله بسیار حساس و مهمی را سپری می‌کرد و موفق شد، موقعیت استراتژیک جدیدی برای مصر خلق کند که به سیاست خارجی آن خدمت نماید و من نیز تلاش خواهم کرد، پیرو معلم خود باشم. با توجه به این موارد می‌توان گفت از مهمترین دلایل انتخاب العربی، سابقه دیپلماتیک وی به‌عنوان دیپلماتی شناخته شده در واشنگتن و تل‌آویو، نزدیکی وی به نبیل العربی وزیر خارجه پیشین و همچنین نگاه اقتصادی وی در عرصه سیاست خارجی باشد. همان‌گونه که خود وی در مورد نیازهای خارجی مصر، سرمایه‌گذاری خارجی و مبحث اقتصادی را نیاز اول مصر می‌داند، باید گفت او وظیفه دارد تا این سیاست را ادامه دهد.

حضور نبیل العربی در اتحادیه عرب

رفتن عمرو موسی از اتحادیه عرب و ورود نبیل العربی به این اتحادیه می‌تواند جان تازه‌ای به این اتحادیه بدهد. با توجه به رویدادهای مهمی که در طول ۶ ماه گذشته جهان عرب را در خود فرو برده است، نقش این اتحادیه در اتخاذ تصمیمات مهم نیز حائز اهمیت است. نمونه عالی این تصمیمات را می‌توان در مورد لیبی ملاحظه کرد که نه تنها عضویت رژیم قذافی در اتحادیه را به حالت تعلیق درآورد، بلکه در ادامه درحال رایزنی بین‌المللی برای پایان این بحران نیز برآمده است.

نگاه العربی به تحولات منطقه‌ای به‌خصوص مسئله فلسطین و رابطه با ایران، می‌تواند در اتحادیه عرب نیز خود را نشان دهد. هرچند العربی پیش از این از لزوم تجدید نظر در معاهده کمپ دیوید سخن گفته بود، اما وی بر مبنای فکری که دارد، به احتمال زیاد بر نزدیک کردن کشورهای عرب به هم و نزدیک کردن این کشورها به ایران تلاش کند، البته او در این مسیر با مشکلات بسیاری روبرو خواهد بود. هرگونه نزدیکی مصر به ایران و یا شکل‌گیری حکومتی دمکراتیک در مصر می‌تواند با مخالفت جدی کشورهایمانند عربستان مواجه شود که درحال حاضر در انزوای کامل به سر می‌برند.

حضور پنج‌ساله دبیرکل جدید و ۷۵ ساله مصر در اتحادیه عرب، نگاه مصری در این اتحادیه را هم تقویت خواهد کرد. با توجه به متلاشی شدن رژیم مبارک باید توجه داشت که اتحادیه عرب نیز سیاست مستقل‌تری را در پیش خواهد گرفت که البته این مسئله ارتباط تام و تمامی با سیاست دیگر کشورهای متنفذ عربی دارد. آنچه مهم تلقی می‌شود، فعال‌تر شدن این اتحادیه به‌خصوص در مسئله فلسطین و تشکیل کشور مستقل فلسطینی در ماه سپتامبر آینده خواهد بود.

در بعد دیگر عمرو موسی نیز با ورود به عرصه سیاسی مصر، خود را آماده نامزدی برای انتخابات ریاست‌جمهوری آینده این کشور خواهد کرد. موسی که در دوره مبارک هم سیاست‌های متفاوتی با وی داشت، از این شانس برخوردار است که به‌عنوان یکی از چهره‌های شناخته شده سیاسی مصر بتواند آرای مردمی را به خود جلب کند.

در پایان باید گفت تغییرات در کار دیپلماتیک مصر نمی‌تواند واقعات تحولات راهبردی در عرصه خاورمیانه را نادیده بگیرد و لاجرم نیازمند حرکت به‌سوی ایران است. لذا می‌توان با برخورد مناسب، به ایجاد فرصت‌های خوب جهت تقویت روابط ایرانی - عربی و تهران - قاهره کمک شایانی کرد.